

PRITAIKYTOS PROGRAMOS

Nuolatiniai pokyčiai Lietuvos politiniame gyvenime įtakoja ir pokyčius švietimo sistemoje, specialiajame ugdyme. Ypač daug pasikeitimų šalies specialiajame ugdyme įvyko 2011 metais, kai buvo priimti nauji teisės aktai, reglamentuojantys vaikų/mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių (SUP), ugdymo tikslus, uždavinius ir principus, teikimo ir organizavimo tvarką; patvirtinta nauja sutrikimų klasifikacija. Naujuose dokumentuose apibrėžtos švietimo pagalbos ir specialiojo ugdymosi sąvokos, bendrojo ugdymo programų pritaikymo mokiniams, turintiems ugdymosi poreikių, tikslai ir principai, nustatyti mokinių, turinčių ugdymosi poreikių, ugdymo formos.

Remiantis Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. 1795 „Dėl mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ turėjo keistis modifikuotų, adaptuotų mokymo programų pildymo formos, nes nebeliko šių sampratų. Pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, gali būti skiriama švietimo pagalba (pamokų metu ją dažniausiai teikia specialusis pedagogas, dalyko mokytojai), pritaikyta ar individualizuota ugdymo programa.

ŠVIETIMO PAGALBA. Kadangi sudarant naujas formas, pirmiausia buvo galvojama apie specialiųjų pedagogų veiklą bei teikiamą pagalbą SUP turintiems mokiniams, tad parengtose formose atsispindi tik dalis švietimo pagalbos – specialiojo pedagogo pagalba lietuvių kalbos ir matematikos pamokose. Vaiko gerovės komisijos nariai gali praplėsti šias formas ir papildyti informacija apie kitų specialistų, dalyko mokytojo pagalbos kryptis.

Teikiant švietimo specialistų pagalbą pritaikomi ugdymo metodai derinant tradicinius su alternatyviaisiais, individualiai juos parenkant SUP turinčiam vaikui. Alternatyvūs metodai - priemonė ir galimybė siekti patenkinamo pasiekimų lygio. Jie rekomenduojami, kai taikant tradicinius mokymo būdus vaikas neišmoksta skaityti, rašyti, skaičiuoti ar neišmoksta tam tikrų dalykų mokomosios medžiagos.

PRITAIKYTA PROGRAMA.

Teisės aktuose nurodoma, kad dalyko programos pritaikymas gali būti rekomenduojamas, kai vaikui nustatomi ilgalaikiai, stabilūs SUP. Ugdymo programa pritaikoma, kai mokinio pasiekimai žemesni nei patenkinamo lygio, neatitinka 2 metų laikotarpiu nurodytų mokinių pasiekimų lygių požymių. Pritaikymo lygiai: nuo 1-2 dalykų ar ugdymo sričių iki dalyko turinio visiško keitimo ir pritaikymo veikloms, savarankiškumo, socialiniams įgūdžiams ugdyti.

Pritaikytos programos pagrindas gali būti supaprastinta ir palengvinta tos pačios klasės dalyko programa, padedanti siekti mokinio patenkinamo pasiekimų lygio. Turinys turi sietis ir derėti su bendru ugdymo klasėje turiniu, užtikrinant, kad ugdytinis, besimokantis pagal pritaikytą programą, dalyvautų bendroje klasės veikloje ir teminiu požiūriu mokytųsi to paties, skirtųsi tik nagrinėjamo dalyko apimtis ir temų nagrinėjimo gilumas. Parengtos 5 tipų pritaikytų programų formos:

- Lietuvių kalbos (pradinio ir pagrindinio ugdymo);
- Matematikos (pradinio ir pagrindinio ugdymo);

- Užsienio kalbų (anglų, rusų ir kt. kalbų);
- Geografijos, istorijos;
- Biologijos, gamtos, fizikos.

Mokiniam, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, dalykų Bendrąją programą pritaiko mokytojas, atsižvelgdamas į mokinių ugdymosi poreikius, mokyklos Vaiko gerovės komisijos, mokykloje dirbančių švietimo pagalbos specialistų rekomendacijas. Programa sudaroma tik rekomendavus Pedagoginei psichologinei tarnybai. Pritaikyta programa aprobuojama Vaiko gerovės komisijos posėdyje.

Rengiant pritaikytų dalykų programų formas, siūloma vadovautis rengimo taisyklėmis:

1. Pirmame programos puslapyje siūloma pateikti bendras žinias apie mokinį, užrašyti ugdymo tikslą, uždavinius, nurodyti vadovėlius, papildomą literatūrą mokinio ugdymui, nurodyti specialiojo pedagogo teikiamas pagalbos sritis. Programa sudaroma trimestrai arba pusmečiui, o esant reikalui – trumpesniai laikotarpiui.

- Skiltis „Mokinio vardas, pavardė, klasė“, „Programą pritaikė“, „Individualūs ugdymo tikslai, uždaviniai“, „Programos sudarymo laikotarpis“, „Vadovėliai, pratybų sąsiuviniai, papildoma literatūra, naudojama mokinio ugdymui“ pildo dalyko mokytojas.
- Skiltį „Specialiojo pedagogo teikiamos pagalbos kryptys“ pildo specialusis pedagogas. Matematikos ir lietuvių kalbos pritaikytų programų formose pateikiamos galimos specialiojo pedagogo pagalbos kryptys, dažniausiai taikomos dirbant su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais. Specialistas gali varnele pažymėti tinkamas pagalbos kryptis arba įrašyti trūkstamas.
- Skiltyje „Pritarta“ mokyklos Vaiko gerovės komisijos nariai įrašo posėdžio datą bei protokolo numerį, kuriame buvo aptarta sudaryta dalyko programa.

2. Antrą programos dalį pildo mokytojas, konsultuojamas specialiojo pedagogo:

- Skiltyje „Dalyko programos pritaikytas turinys“ surašo bazines dalyko temas, vadovaujantis teminiu planu. Šioje skiltyje gali būti nurodomi ir ugdomi gebėjimai, tik tai reikėtų įrašyti į skilties pavadinimą.
- Skiltyje „Mokinio pasiekimai“ mokytojas trimestro/pusmečio eigoje pažymi mokinio pasiekimus: įsisavino +, nepilnai įsisavino + - , neįsisavino - (gali nurodyti numatomas priežastis).
- Skiltyje „Taikomi ugdymo būdai ir metodai“ langeliuose pažymi taikytinus ugdymo būdus bei metodus (tuščiose linijose gali įrašyti trūkstamus būdus). Parinkti būdai ir metodai turi padėti mokiniui įsisavinti mokomąją medžiagą.
- Skiltyje „Ugdymo(si) pasiekimai“ mokytojas trimestro/pusmečio pabaigoje pateikia informaciją vertinant mokinį ir programą (trumpai įvardija mokinio pasiekimus, nurodo padarytą pažangą, įrašo siūlymus ir pastabas dėl programos tęsimo ar keitimo kitą trimestrą, pusmetį).

INDIVIDUALIZUOTA PROGRAMA. Individualizuojant programą mokiniams, turintiems intelekto sutrikimus, svarbu: paprastinti, konkretinti, siaurinti jos turinį, daugiau laiko skiriant svarbiausių gebėjimų ugdymui, atsižvelgiant į praktinį žinių pritaikymą gyvenime, daugiau laiko skiriant kartojimui. Ugdymo turinys gali būti orientuotas ne į Bendrąsias ugdymo programas, bet į mokinio socialinių, orientacinių gebėjimų bei savarankiško gyvenimo įgūdžių lavinimą. Parengtos 6 tipų individualizuotų programų formos:

- Lietuvių kalbos,
- Matematikos
- Užsienio kalbų (anglų, rusų ir kt. kalbų),
- Istorijos, geografijos,
- Technologijų,
- Informacinių technologijų.

Individualizuotas programos pildo pradinių klasių mokytojai, lietuvių ir užsienio kalbų, matematikos ir kitų dalykų mokytojai, konsultuojant specialiesiems pedagogams, logopedams.

Rengiant individualizuotų dalykų programų formas, siūloma vadovautis rengimo taisyklėmis:

1. Pirmame programos puslapyje pateikti bendras žinias apie mokinį, programos tikslus ir uždavinius, teikiamą specialistų pagalbą. Programa sudaroma mėnesiui, trimestrai arba pusmečiui.

- Skiltis „Mokinio vardas, pavardė, klasė“, „Programą individualizavo“, „Programos sudarymo laikotarpis“ pildo mokytojas.
- Skiltis „Individualūs ugdymo tikslai ir uždaviniai“, „Vadovėliai, pratybų sąsiuviniai, papildoma literatūra, naudojama mokinio ugdymui“ pildo mokytojas, konsultuojamas specialiojo pedagogo.
- Skiltį „Specialiojo pedagogo teikiamos pagalbos kryptys“ pildo specialusis pedagogas. Matematikos ir lietuvių kalbos individualizuotų programų formose pateikiamos galimos specialiojo pedagogo pagalbos kryptys, taikomos dirbant su specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčiais mokiniais. Specialistas gali varnele pažymėti tinkamas pagalbos kryptis arba įrašyti trūkstamas.
- Skiltyje „Pritarta“ mokyklos Vaiko gerovės komisijos nariai įrašo posėdžio datą bei protokolo numerį, kuriame buvo aptarta sudaryta dalyko programa.

2. Antrą programos puslapį pildo mokytojas, konsultuojamas specialiojo pedagogo:

- Dalyko programos individualizuotas turinys gali būti pildomas įvairiai. Programos pagrindu gali būti žemesnės klasės dalyko bendroji programa arba žymiai supaprastinta tos pačios klasės, kurioje mokosi mokinys, dalyko bendroji programa. Svarbus reikalavimas yra derinti tos klasės, kurioje mokosi mokinys, programos supaprastintą turinį su žemesniųjų klasių programos turiniu, leidžiančiu užpildyti mokymosi spragas ir tuo pačiu „neiškristi“ iš bendrojo klasės konteksto.

Tuomet mokymo turinys individualizuojamas atsižvelgiant į individualius mokinio gebėjimus bei jo poreikius.

- Skiltyje „Laukiami rezultatai“ mokytojas nurodo siektinus ugdymo rezultatus, ugdomus gebėjimus, atsižvelgiant į numatytą individualų mokymo turinį.
- Skiltyje „Mokinio pasiekimai“ mokytojas mėnesio, trimestro ar pusmečio eigoje pažymi mokinio pasiekimus: įsisavino +, nepilnai įsisavino + –, neįsisavino – .
- Skiltyje „Taikomi mokymo būdai ir metodai“ langeliuose pažymi taikytinus mokymo ir lavinimo būdus (tuščiose linijose gali įrašyti trūkstamus būdus). Parinkti būdai ir metodai turi padėti mokiniui įsisavinti mokomąją medžiagą.
- Skiltyje „Ugdymo(si) pasiekimai“ mokytojas trimestro/pusmečio pabaigoje pateikia informaciją vertinant mokinį ir programą (įvardija mokinio pasiekimus, nurodo padarytą pažangą, įrašo siūlymus ir pastabas dėl programos tęsimo ar keitimo kitą trimestrą, pusmetį).

Parengtos švietimo pagalbos teikimo, pritaikytų ir individualizuotų programų formos – tai tik bandymas palengvinti specialiųjų pedagogų ir ugdančiųjų pedagogų darbą.